

Herskapelig historisk

Slår man sammen ingredienser som unike, maleriske omgivelser, en frodig gårdshistorie, et stykke industrihistorie samt noen adelige aner og putter det i en gryte, koker det på svak varme i en 600-700 år - da får man Thorbjørnrud - et stykke norgeshistorie det er verd å ta en nærmere titt på.

Rundt om i vårt landstrakte land står mange fine representanter for gode byggeskikker og den kulturarven vi er en del av. I varierende grad har de blitt bevart. Noen er blitt modernisert og endret - andre står som frosset i tid. – Utdfordringen er å bevare for ettertiden samtidig som man bruker huset i tråd med den tiden man lever i, mener hotelldirektør Olav Lie-Nilsen på Thorbjørnrud hotell på Jevnaker.

Tekst: Mette Line Sandborg
Foto: Frode Larsen

Randsfjorden slynger seg i en fin bue rundt grønne gressganger, gamle epletrær og en herskapelig bygningsmasse. Vi befinner oss på Thorbjørnrud - et sted med aner helt tilbake til 1300-tallet - og ganske sikkert før det også. Her er moderne arkitektur og design godt fundamentert i gammel gårdshistorie, her har adel og fotfolket slitt ned dørstokker i århundrer og her har livet gitt i monn med triste skjebner og lykkelige begivenheter.

FRA ADELFRUE TIL "TYSKER-BRAKKER", STORGÅRD OG DIREKTØRBOLIG

Den gamle storgården på Jevnaker kan med god samvittighet skryte på seg å være en viktig del av Norges kulturhistorie. Det har alltid vært et sted for alle lag av samfunnet, fra den gang adelsfrue Ingerid eide det i 1396 til monsieur Abraham Rickardsen driftet gården i 1650. Og siden den gang kan man følge kjøp, salg, overtakelse, bryllup og begravelser på den storslåtte gården. Da Hadeland Glassverk kjøpte Thorbjørnrud i 1765 skrev den seg også

inn i historiebøkene til det glassverk som har eksistert lengst i Norge. For glassverket trengte en anstendig direktørbolig og hva var vel mer egnet enn det staselige huset ytterst på odden. Og slik fortsatte historien i ytterligere 200 år. Under krigen ble imidlertid gården okkupert av tyskerne og i en periode ble den brukt som bolig av de som jobbet på glassverket.

NYE TIDER - NYE STILER

Men historien til direktørboligen på Hadeland stopper ikke der. I 1982 kjøpte Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund Thorbjørnrud >>>

Thorbjørnrud har også en gammel hagearv å forvalte. Epletrærne her er fra 1930 årene og gir nydelige frukter som brukes flittig i menyen.

Pressglass og konjakk hører med i en fasjonabel bolig.

Hallen var, som seg hør og bør på gamle storgårder, stor og romslig. Her ble gjestene tatt i mot før de ble ført inn i biblioteket for å diskutere forretninger, eller til finstuen for et hyggelig passiar. Når Olav Lie-Nilsen overtok var veggene tapetsert med 80-talls blåmalt stripetapet. Trappegelenaderet var også blåmalt. I dag er det satt opp en tapet fra Else "Sprossa" Rønnevig's kolleksjon, Norsk arv - et opprykk av en Jugend / nyrenessansetapet og en svært moteriktig tapet i siste del av 1800-årene.

Et blikk inn mot finstuen. Etter krigen ble hovedhuset pusset opp og midtstuen ble fjernet. Direktøren som bodde her da, var gift med en frue fra Amerika. Dermed ble også noe av interiøret svært influert av motebildet derfra. Den flotte stavparketten ble sannsynligvis tilført da mens vegglysestakene fant Olav i Oslo (fra ca 1880). – De er i brennforgylt bronse, en legering som inneholdt kvikksølv. Det var en svært farlig produksjonsteknikk og de som jobbet med dette døde ofte av kvikksølvforgiftning. Derfor begynte man å bruke fanger til denne produksjonen, kan Olav Lie-Nilsen fortelle. Lysekronen i taket er en kopi av en kirkekroner kjøpt hos Lysko i Larvik.

Biedermeiersofaen var svært slitt. Men etter at den ble trukket med rester av et stoff som ble brukt på Hotell Bristol på 50-tallet, fikk den tilbake sitt fornemme preg. Tapetet er fra Else Rønnevig, Norsk Arv-kolleksjon. Mønsteret er en Nyrenessanse / Nybarokk / Art Nouveau. Mønsteret kom i 1890. De lette ornamentene i gull som svever opphengt i kjeder, ble populære og brukt over hele landet. Tapettyper var i produksjon frem til ca 1915 og ble brukt frem til funksjonalismen ca 1925.

Olav Lie-Nilsen har reist land og strand rundt for å finne møbler og inventar til den gamle direktørboligen. – Da jeg overtok var innredningen preget av en asiatskinspirert "Elg-i-solnedgang-stil" i spisestuen og noen vel store blomstrede sofaer og litt gilde farger i dagligstuen, ler han. Biedermeiersalongen kommer fra en embetsmannsgård i Trondheim.

Etter krigen ble interiørarkitekt von der Lippe hyret inn. Han designet, bord, stoler og biblioteket. Peisene er sannsynligvis fra en tidligere periode. Speilrammen er opprinnelig en maleriramme. Malerirammen, klokken og lysestakene er fra 1880-årene. Englene fant Olav i Belgia. – De er fra rundt 1600-tallet i nøtetre. Det var jo ikke uvanlig at man hentet inspirasjon og inventar fra utlandet i perioden rundt århundreskiftet, forteller han.

Også hovedbygningen blir brukt i hotelldriften på Thorbjørnrud, selv om selve driften skjer i de nyere bygningene som er knyttet opp mot det gamle huset. Her var det opprinnelig seks soverom - i dag brukes de som møterom. Denne boksen viser hvilket rom som er i bruk. ▶

for å benytte stedet som skole. En ny epoke begynte og siden den gang har også gården blitt utvidet og oppgradert som hotell. Nye bygninger ble flettet på det gamle huset, med en arkitektur som speilet samtiden. Klassisk skandinavisk design går i dag hånd i hånd med Nyklassisisme og jugenddetaljer. – Heldigvis var man bevisst på å forene fortid og nåtid i prosessene. Den gamle direktørboligen er godt bevart, med tegn fra en lang og begivenhetsrik historie, mener nåværende eier Olav Lie-Nilsen. I 2000 påtok han seg oppgaven som kulturforvalter og hoteldirektør og han har fått brukt rikelig av sine interesser for de lokale og kulturelle verdier siden den gang. – Da jeg overtok hang mye av 80-tallet igjen både i den nyere avdelingen så vel som i det gamle huset. Med lakserosa vegger, blåmalte flater og glass-

fiberstrietapet var det behov for en oppgradering. Jeg ønsket å hente fram det unike preget i den gamle hovedbygningen. Derfor kontaktet jeg interiørarkitekt Ellen Gullerud og rådgiver innen bygningsvern, Else "Sprossa" Rønnevig. Sammen har vi kommet til et resultat som forener både nytt og gammelt, privat og hotell samt en stor slump av lokalhistorie, mener han.

SKRELTE BORT LAG PÅ LAG MED MOTELUNER

– Siden den gamle bygningen var en privatbolig ønsket vi å innlemme noe av stemningen og stilen fra den tid, samtidig som det skulle passe inn i hotellvirksomheten, forteller interiørarkitekt Ellen Gullerud. Huset som det står i dag er satt opp i 1911, men bygningen er tuftet på den gamle tømmerkassa som sto der tidligere.

– En sannsynlig forklaring for dette var nok at deler av det gamle huset brant, mener Olav Lie-Nilsen. Trioen Olav Lie-Nilsen, Ellen Gullerud og Else "Sprossa" Rønnevig bestemte seg derfor for å konsentrere seg på perioden fra 1911 og fram til tyskerne inntok bygningen i 1943. – Etter krigen var mye ødelagt. Bygningen gjennomgikk en større oppussing og modernisering for den nye direktørfamilien ved verket som flyttet inn etter krigen. Neste større oppussing forgikk når verket selger eiendommen til Jern og Metall i 1982. Så fram til 2000 gikk huset igjennom mange "moteluner". Ved å innføre de farger, møbler og mønstre som rådet i husets glansperiode føler vi at vi har klart å innhente husets atmosfære og sjel, mener den driftige hoteldirektøren på Thorbjørnrud. ●

I dag er innredningen i stuen og spisestuen tilbakeført mot nyklassisismen med en fin blanding av ornamentering og farger.

I den 400 kvm store bygningen dukker det opp små og store overraskelser. Landskapsmotiver var en viktig del malerkunsten på 1800-tallet og hører med i et interiør på Thorbjørnrud.

Spisestuen er holdt i en avdempet stil med en original brystning og Baumanstoff i speilene for å dempe akustikken. Her serverer gjerne kokk og direktør Olav Lie-Nilsen såkalt "stuttrest" mat. – Vi har rike jordbruksbygder her på Hadeland, derfor er jeg opptatt av å få til lokal verdiskapning, komme i dialog med produsentene, få tak i de riktige produktene. For kokkene er det mer gøy å jobbe med mat med identitet, og det kommer også kundene til gode i form av matopplevelser, forteller han.

Spinatsuppe med råvarer fra Eldstøen Gartneri på Røyse i Hole servert med hetvin. – Jeg anbefaler alltid hetvin til suppe siden varmen i suppen gjør det vanskelig å finne en vin som passer. Sherry har et høyere alkoholinnhold og da varmen fra suppen bedøver smaksøkene vil alkoholen og syren i hetvinen rense opp slik at maten smaker mer, sier Olav Lie-Nilsen.

Olav Lie-Nilsen og kjøkkensjef Helle Gaardhammer har satt sammen et rikt og smakfullt måltid med lokale råvarer basert på gamle matskikker. Pateen er laget av gjedde fra Randsfjorden, som slynger seg i bue rundt gården. – I gamle dager fanget man gjedde og oppbevarte den levende i en stor kum på gårdsplassen. Når den var full kom kokka og lagde all slags fiskemat til den store husholdningen.

Stuttrest mat. Indrefilet lam fra Lunde gård på Jevnaker med ringerikserter fra Anders Bye fra Røyse og ringerikspoteter fra Hadeland fra Lars Vinden på Nedre Nes på Brandbu.

Epleterte med portvin. Eplene er høstet fra de snart 80 år gamle epletrærne på Thorbjørnrud.

Eplekake med vispet krem, nytraktet kaffe og et lite glass portvin inspirerer både gane og syn.

Tapetet fra serien Gammalsvenska fra Duro er her i lavendel og strågul supplert med strågule gardiner.

Tapetet fra serien Gammalsvenska fra Duro er her i en sart ferskenfarge med oransje og lys grønn dekor mot okerfargede gardiner.

På soverommene som i dag brukes som møterom valgte interiørarkitekt Ellen Gullerud ut tapeter fra forskjellige kolleksjoner. I tre av rommene er det brukt tre forskjellige fargevarianter av en Jugendtapet fra serien Gammalsvenska fra Duro. Her er mønsteret i blått og grått - supplert med blå gardiner fra Baumann..

Olav Lie-Nilsen har lang erfaring innen kokkefaget, historiske matretter og matkultur. I 2000 overtok han som direktør på Thorbjørnrud og i 2008 ble han eier av det fasjonable hotellet. Sammen med rådgiver innen bygningsvern, Else "Sprossa" Rønnevig og interiørarkitekt Ellen Gullerud har han lyktes i å restaurere den gamle hovedbygningen på gården med samtidriktige møbler, tapeter og farger til glede og inspirasjon for de mange som er opptatt av bygningsvern og kulturarv.

◀ Rester av en tapet funnet i spisestuen. Tapetet var malt over med en lakserosa farge men kantene rundt viser dekoren på det originale tapetet.

Gamle tapetrester funnet under restaureringen. Denne hang på deler av hallveggen i andre etasje. Med fuktskader og store sår var det ikke mulig å restaurere tapetet men Olav har tatt vare på bitene som et ledd i husets dokumentasjon.

I kjelleren er det bygget en ekte, gammeldags bakerovn. Her stekes brød, kjøtt, fisk, grønnsaker, pizza og desserter. – Ovnens brukes ofte sammen med gjestene på Thorbjørnrud. Maten blir ekstra god og saftig i en bakerovn, mener Olav Lie-Nilsen. Ovnens er satt opp i samråd med Else "Sprossa" Rønnevig som har spesialisert seg på bygging og bruk av bakerovner.